

Årsrapport 2019

Årsrapport 2019 - Utvalgte kulturlandskap Jomfruland- Stråholmen

Årsrapporten skal formidle de ulike aktivitetene som har vært på øyene i 2019. Mange tiltak er også i år gjennomført eller igangsatt. Gjennom bilder formidles hvilken stor innsats befolkningen gjør for å ta vare på kulturminner og landskap. At denne innsatsen må feires kommer også frem av rapporten.

Helgeroa desember 2019

Torstein Kiil

Leder

Innhold:

Side 2 Årsrapport 2019

Side 3 2019- et år med flere store begivenheter.

Side 4 Målsettinger «Utvalgte kulturlandskap»

Side 5 Arbeidsutvalget 2019

Side 6 Tiltaksplan Jomfruland

Side 7 Tiltaksplan Stråholmen

Side 8 Det året øyene hadde mye å feire.

Side 9 Utvalgte kulturlandskap 10 år

Side 10 Elektroniske gjerder er fremtiden?

Side 11 Jomfruland. Glimt fra 2019

Side 26 Stråholmen. Glimt fra 2019

Side 34 Stråholmen vel 50 år

Side 37 Villsauene har fått nytt skyggeskur

Side 38 Kan vi få strikkegarn av villsau ull?

Side 39 Stråholmen boka

Foto

- Kari og Viggo Nicolaysen
- Erling Krogh
- Torstein Kiil
- Jens Halvor Jensen
- Bente Jore
- Cathrine Bang

2019 - et år med flere store begivenheter.

Som vanlig har lokalbefolkningen bidratt med stor innsats for å drifte øyene. Det er gjennomført en rekke større og mindre dugnader. Dette gjelder skjøtsel, nybygg og drift. Det er mange hender som bidrar. Takk til dere alle for innsatsen!

Stråholmen vel er 50 år i 2019 og det ble feiret med flere arrangementer og stor middag. Velforeningen organiserer alt skjøtelsesarbeid og andre nødvendige oppgaver som er nødvendig for dette lille øysamfunnet. Da var det viktig å markere det med en stor fest, og arrangementskomiteen hadde gjort en fremragende jobb. Et stort løft var det også i jubileumsåret å gi ut Stråholmens 400-årige historie. Et bokverk på nærmere 500 sider.

At befolkningens innsats på de to øyene er blitt lagt merke til, løftes frem ved at både Ivar Gundersen (Jomfruland) og Torstein Kiil (Stråholmen) fikk tildelt Kongens fortjenestemedalje. Begrunnelsen for tildelingen ligger ikke bare i deres yrkesaktive liv, men vel så mye i det frivillighetsarbeidet disse har nedlagt. Uten mange flittige støttespillere, hadde deres innsats på dette feltet neppe vært synlig.

En stor takk til alle dem som også dette året har deltatt i dugnader eller som på annen måte har støttet opp om å bevare øyenes egenart og viktige biologiske- og kulturelle verdier!

Fra årsmøtet Utvalgte kulturlandskap 2019. Velhuset på Jomfruland.

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket

Jomfruland og Stråholmen ble i 2009 utpekt til et Utvalgt kulturlandskap i jordbruket (UKL). I 2020 er det 46 slike landskap spredt over hele landet. Det gis økonomisk støtte til driften.

Målsettingene for UKL Jomfruland- Stråholmen:

Landbruksdriften sikrer kulturlandskapet

Gjennom bærekraftig bruk og forvaltning er formålet med utvalgte kulturlandskap Jomfruland – Stråholmen å sikre en langsiktig landbruksdrift som ivaretar det rike biologiske mangfoldet og de store kulturverdiene.

Landbruksdrift etter gamle driftsmetoder.

Vi ønsker en aktiv og bærekraftig landbruksdrift med tilstrekkelig antall beitedyr som vedlikeholder kulturlandskapet og dermed sikrer fugleliv, planter og insekter.

Vi driver etter tradisjonelle driftsmetoder og stedlige forutsetninger og bruker minst mulig kunstgjødsel og sprøytemidler.

Det stimuleres til tiltak som støtter økt verdiskaping i landbruket, gjerne i samarbeid med andre næringer.

Det samarbeides med Jomfruland nasjonalpark om skjøtsel og landskapspleie.

Kulturverdier

Restaurering av utmarkas kulturminner, bygninger og gamle bryggeanlegg.

Kunnskapsbygging og formidling mm.

Formidling/kunnskapsbygging til allmennheten og andre ved kurs, seminarer, skilting, kulturhistorie, film mv.

Stimulere befolkningen til samarbeid og sosial deltakelse gjennom samlinger, markvandring og dugnad.

Arbeidsutvalget UKL 2019

Navn	Representerer	E-post	Tlf.
Viggo Nicolaisen	Grunneierne og Jomfruland vel	kari-nic@online.no	93251817
Arne Olav Løkstad	Grunneierne og Jomfruland vel	aolokstad@kebas.no	40643743
Erling Krogh	Jomfruland hytteeier forening	erling.krogh@nmbu.no	92617453
Torstein Kiil	Grunneierne og Stråholmen vel	vikii@online.no	99595419
Pål Henne	Kragerø kommune	<u>Paal.henne@drangedal.kommune.no</u>	35997026
Tina Forsnes	Kragerø kommune	tina.forsnes@drangedal.kommune.no	
Anne Aasmundsen	Fylkesmannen landbruk	fmteaas@fylkesmannen.no	35586174
	Fylkeskommunen kulturminnevern		

Sekretær for utvalget er Anne Aasmundsen og leder er Torstein Kiil.

Fra 01.01.2020 overføres de fleste av Fylkesmannens ansvarsoppgaver knyttet til UKL til Kragerø kommune.

Fagerknoppurt

Jomfruland Tiltaksplan 2020-2023

Arbeidsutvalgets første prioritet er fellestiltak samt beite- og skjøtselstiltak, der omsøkt beløp ikke avkortes dersom det ikke overskrider samlet bevilgning. Disse tiltakene danner fundamentet for utvalgte kulturlandskap på Jomfruland og Stråholmen. Tiltakene skal også sikre bærekraftig landbruk gjennom aktiv næringsutøvelse. Øvrige tiltak prioriteres likt dersom ikke annet er angitt. Tildelt beløp for øvrige tiltak kan avkortes og eventuelt fordeles over flere år.

Fellestiltak

		2020	2020	2020	2021	2022	2023	
Kategori/satsingsområde	Tiltakstype	Investering	Årlig drift	Prioritering				
Kulturlandskapspleie	Skjøtselsutstyr	100 000		1	5 000	5 000	5 000	
	Felles gjerding ifølge plan (OAA, JHJ) Krattrydding		40 000	1	40 000	40 000	40 000	
				20 000	1	20 000	20 000	20 000
Formidling og kompetansebygging	Jomfrulandsbrosjyre		10 000	3	10 000	10 000	10 000	
	Kulturlandskapsdugnad		15 000	1	15 000	15 000	15 000	
	Kulturlandskapskurs, J & S		20 000	2	20 000	20 000	20 000	
Planlegging	Skjøtselsplaner		50 000	4	50 000	50 000	50 000	
	Sum	100 000	155 000		160 000	160 000	160 000	

Tiltak fordelt på hver enkelt eiendom

		2020	2020	2020	2021	2022	2023
Kategori/satsingsområde	Tiltakstype	Investeringer	Årlig drift	Prioritering			
Kulturminner inkl. gårdsbygninger	Restaurering våningshus og driftsbygninger (KN, TG, JHJ, BJ og AOL),	250 000		2	250 000	250 000	250 000
Kulturlandskapspleie	Gjerder og gjerding (fordeles) To gjerdeklyver (KN) Tynning/rydding (OAA) Nordjordet, forsiktig slått Krattrydding (CB)		40 000		40 000	40 000	
			10 000	1			40 000
			10 000	1	10 000	10 000	
			15 000	1	15 000	15 000	10 000
			5 000	1	5 000	5 000	15 000
Naturverdier	Naturbeitemark (AOL)		24 000	1	24 000	24 000	24 000
	Sum	250 000	104 000		354 000	344 000	344 000
Totalsum Jomfruland		350 000	259 000		514 000	504 000	504 000

Stråholmen Tiltaksplan 2020-2023

Med en forventet tilskuddsramme på ca. kr. 140.000 pr. år fra UKL. I tillegg forventes tilskudd fra nasjonalparken. Tilskuddsbeløpene som utbetales fra UKL utgjør som regel bare en del av kostnadene. Det forutsettes at resterende del av kostnadene er egenfinansiert eller egen arbeidskraft. Dugnad beregnes etter kr. 250 pr. time. Maskinarbeider kr. 500. Stråholmen vel bør produsere min. 650 timer dugnads-/frivillig arbeid i 2020 knyttet til skjøtsel. Behandlet av skjøtselsgruppa 3. august 2019

		2020	2020	2020	2020	2021	2022	2023
Kategori/satsingsområde	Tiltakstype	Investeringer/engangskostn. Tilskudd UKL	Årlige driftskostnader Tilskudd UKL	Frivillig arbeid/dugnad	Prioritering			
Planlegging	Administrasjon UKL		15 000	30 000	8	15 000	15 000	15 000
Kulturminner	Restaurering steingjerder Sankeveien, syd- vest for Tunet	10 000		20 000	7	5 000	5 000	5 000
	Låven til Anne Røstad Tilstandsrapport med anbefalt restaurering.	10 000			10			
	Tilstandsrapporter gamle bygg					10 000	10 000	10 000
Kulturlandskapspleie	Ø. øya, rydding inkl. beitepussing og stier.		28 000	40 000	4	30 000	30 000	30 000
	Slått		12 000	25 000	2	12 000	0	12 000
	Beitepussing øvrige deler av øya		20 000	20 000	3	25 000	12 000	25 000
	Vedlikehold av stier med tilførsel av grus og tangjord		10 000	20 000	9		0	25 000
Tradisjonelle driftsformer	Skjøtselsutstyr. Ryddesag	5 000			6	5 000	5 000	5 000
	Verneutstyr	5 000			5			
	Driftskostnader bygninger og maskiner		35 000	10 000	1	40 000	40 000	40 000
Formidling og kompetansebygg	Skilt/informasjon					10 000	10 000	10 000
	Sum	40 000	110 000	165 000		152 000	152 000	152 000
	2019 Totalt inv. og drift							
	kr 150 000							

Det året øyene hadde mye å feire.

Ordfører Jone Blikra fikk den glede og ære å utdele Kongens fortjenestemedalje til Jomfrulands Ivar Gundersen (13. juli) og Stråholmens Torstein Kiil (11. oktober).

20. juli feiret Stråholmen vel 50-års jubileum. Stor stas og mange aktiviteter gjennom hel dagen. Festmiddag på kvelden med 185 personer til bords.

Utvalgte kulturlandskap 10 år

I 2009 ble «Utvalgte kulturlandskap i jordbruket» opprettet. 22 landskap fra alle fylker ble etter hvert innlemmet. Etter en evaluering av ordningen var Stortinget så fornøyd at de besluttet å øke antallet i 2020 til 46 områder. 10 års feiringen foregikk i Stavanger og på Rennesøy hvor både Klima og Miljøminister og Mat og Landbruksminister deltok sammen med en rekke delegater fra hele landet. I perioden 2009-2019 har Jomfruland- Stråholmen mottatt ca. 6 mill. kroner i støtte.

Bildene er fra vandringen på Rennesøy

Mat og Landbruksminister Olaug Bollestad svinger ljàen

ELEKTRONISKE GJERDER ER FREMTIDEN?

Nofence gir geiter, sauer og storfe tilgang til gode og varierte beiter. Systemet består av en solcelledrevet klave med GPS-teknologi og et digitalt kart. Går dyra over den opptegnede nofencegrensa og inn i varslingsfeltet vibrerer klaven og begynner å pipe som varsel om strømstøt. Dyra lærer fort hva signalene fra klaven betyr og snur for å unngå strømstøtet. Slik holder de seg innenfor grensa på det opptegnede beitet.

Stråholmen småfesamdrift har bestilt 5 klaver med tilhørende utstyr for utprøving i strandområdene i nasjonalparken. I dette området er det noen sjeldne og sårbare planter som ikke skal beites.

Også Jomfruland vil trolig kjøpe inn slikt utstyr.

Bilde fra
hjemmesida
til Nofence
som produserer
klaven og utstyret.

Jomfruland

Glimt fra dugnader og arrangementer 2019

Nasjonalparken tar ansvar

Mye trevirke, stein og plast ryddet på Jomfruland

To dager i slutten av mars gikk 30 spreke elever fra idrettslinja på Kragerø videregående skole løs på trevirke, varder, groper, sitteplasser og bålplasser i nasjonalparken på Jomfruland. Skjærgårdstjenesten i Kragerø og Viggo Nicolaysen stilte med traktorer og redskap.

I Kråkedammen og på Kråka helt nord på Jomfruland hadde det gjennom årene samlet seg mye trevirke. Mye av det er rester etter brygger og bygninger, en god del impregnert. Elevene gikk løs med friskt mot og etter noen timer var 6 -8 kubikkmeter med stort virke og 20 storsekker med smått virke lagt fint opp på nordspissen av Kråka. Etter noen dager ble det hentet med lekter og levert til avfallsmottak. Det ble levert 16,5 tonn.

Noen stammer av trær som har drevet i land, ble liggende. Sjøfuglene ligger gjerne inntil slike stammer når de hekker og noen planter liker seg der da det er litt varmere enn i området rundt. Elevene tok også med seg plastavfall og det ble en del sekker. Men – mye smått ligger igjen. Det er fibrer fra tauverk og fiskegarn, kuler fra plastindustrien, Q-tips og forskjellig. Her trenger vi din innsats. Ta med deg en strandryddesekk eller to og rydd noen kvadratmeter grundig. Hvis mange nok gjør det, vil det bli adskillig bedre i løpet av året. Strandryddesekker får du hos Sykkelnut eller hos DNT Øitangen.

Det ble ryddet fra nordspissen sør til Kleiva. Nasjonalparken planlegger å rydde strekningen videre sørover tidlig på våren i 2020.

Fra ryddingen av «Kråka» området

Fra årets ryddedugnad

Noen må organisere.
Cathrine Bang, Viggo Nicolaysen og Erling Krogh

Felles innsats gir glede og
samhold.

Fra dugnaden ved vestre Saltstein og «Dekka stasjonen»

Matpausen er viktig i enhver dugnad

Fra dugnaden ved vestre Saltstein og «Dekka stasjonen»

Den store «trollaska»

Som mange asketrær på Jomfruland, er den store aska ved velhuset sterkt angrepet av askeskuddsyke. Peder Aarøe og hans folk ble engasjert for å beskjære den. Det er for å bevare det gamle treet så lenge som mulig, og for sikkerheten. Den er jo et yndet klatreobjekt for unger som kommer på besøk. Når man skal beskjære høye trær, kommer den nye liften på 26 m godt med.

«Fremmede» treslag er uønsket

For ca 40 år siden ble det på Jomfruland fyrstasjon plantet tre edelgraner. Disse var i 2019 blitt ca. 30 meter høye. Som ledde i arbeidet med å gjøre Tårnskogen fri for fremmede treslag, ble også disse tre granene tatt ned.

Edelgrana har kraftige
årringer som forteller om
gode vekstvilkår.

Tårnskogen ryddet for «fremmede» treslag

Den ca.70 daa store tårnskogen fikk vinteren 2019, i regi av nasjonalparken, fjernet fremmede treslag.

Ca. 1600 m³ trevirke ble tatt ut og fliset opp. Frakt til fastlandet, ville blitt dyrere en å flise opp trevirket.

Flisen skal brukes til ulike formål som bl. dekke på turstier og i dyreholdet.

Det ca. 20 daa store området ved Decca er hogd ut vinteren 2019 og sau har beitet her denne sommeren

Ny flott ventebu på Tårnbrygga.

Honningsoppen angriper røttene

De senere år har det vært en markant økning i antall trær som dør på rot. Det gjelder ikke bare eik, men også andre treslag. De dør av forskjellige årsaker, blant annet angrep av honningsopp. I nasjonalparken skal i utgangspunktet døde eiker stå til de faller av seg selv. Det er gjort unntak for trær som kan falle over stier og veier. Disse blir på grunn av sikkerheten, felt og lagt til side.

Jomfrulandsdager 2019

Jomfrulandsdagene gikk av stabelen som vanlig andre helgen i juli. Små og store koste seg i sol med hjemmebakte kaker, is og drikke fra salgskafeen i Velhuset, pølser fra grillen og marsipankake til alle i anledning utdelelse av Kongens Fortjenstmedalje til Ivar Gundersen. Det var fremvisning og eksteriørbedømming av hester, flere små dyr fra Gundersen gård og runde-riding på hest. Det ble kåret Jomfrulandsmestere både i pilkast og hesteskokast. Sykkelrittet på idealtid hadde over 80 deltakere, og det ble tippet ivrig på antall biter i godteriposen. Folk var ivrige både i loppemarkedet og på auksjonen. Hele arrangementet ble avsluttet på søndagen med trekning av den store, fine basaren og lotteriet med flytur over Jomfruland. Det var rekordmange besøkende, og også rekord for Velforeningens omsetning på arrangementet.

Kongens fortjenestemedalje til Ivar Gundersen

Befolkningen hyllet Ivar Gundersen for hans store samfunnsnyttige innsats i kommunen, i nasjonal sammenheng, og ikke minst for Jomfruland samfunnet.

Ivar får overrakt Kongens fortjenestemedalje av ordfører Jone Blikra

Gode høvlinger

I motsetning til fjorårets tørkesommer og minimale avlinger, kom det i våres og sommer rikelig med nedbør som gav gode avlinger.

Bildene viser innhøstingen på jordet til Hovedgården og transport fra Nordjordet.

Vest for Haga kafe er skogen mot stranda fjernet. Resultatet er et åpent landskap.

Høstdugnad

På dugnaden ble bygg og utearealer gjort klart for vinteren. Det ble vasket og støvsugd i gamletårnet, og museums-gjenstandene som står utenfor, ble pakket inn. På velhuset ble taket og takrenner spylt. Utebenkene ble også vasket for senere impregnering. I år ble det også tatt ned noen store graner som sto på området. Først når de er borte, ser man hvor dominerende de har vært. Plutselig står skolestua så fritt som den vel ikke har gjort på nesten en mannsalder. Granstokkene skal kløyves og brukes som benker i området. Kvisten ble malt til flis og kjørt bort til Gundersen gården .

